

30 GODINA KASNIJE

DR. SC. IVO GLAVAŠ O OBNOVI KUPOLE ŠIBENSKE KATEDRALE

JESMO LI MOGLI PRIMIJENITI BOLJI PRISTUP?

Ivo Glavaš potom je podsjetio na manje poznat, no u ovom slučaju važan podatak da su vlasti Austro Ugarske 1859. godine naložile demontažu kompletne kupole i svodova katedrale

PIŠE **BRANIMIR PERIŠA**

"Fiat iustitiae pereat mundus!" – izreka je starih Latina, a u prijevodu glasi: "Neka se izvrši pravda, makar propao svijet!" To je bila misao vodilja dr. sc. Ivi Glavašu, šibenskom konzervatoru da u svome predavanju "Metodologija obnove ratom oštećenog sakralnog graditeljskog nasljeđa" posebno izdvoji oštećenja i obnovu kupole šibenske katedrale sv. Jakova pogođene 1991. godine granatom iz 40 milimetarskog brodske topa zločinačke Jugoslavenske ratne mornarice. Krunsko je pitanje, po dr. Glavašu, zašto se u obnovi postupilo kako jest i je li bilo moguće primijeniti bolji pristup? O tome on već neko vrijeme redovito govori studentima arhitekture u okviru kolegija o zaštiti graditeljske baštine, a šibensko je predavanje upriličilo Društvo arhitekata Šibenik u Interpretacijskom centru Civitas sacra. Prvorazrednu temu, naročito kada je riječ o istom takvom spomeniku kulture uvrštenom na UNESCO-vu listu svjetske baštine popratio je dobro odabran tajming – na dan održavanja manifestacije Noć Muzeja. I dok obnovu nekih u Domo-vinskom ratu četničkom rukom razorenih bogomolja – poput crkve sv. Ante u Drnišu – dr. Glavaš ocjenjuje solidnom, u skladu s konzervatorskim postulatima te bi se i danas postupilo jednako, u slučaju katedrale sv. Jakova

po njemu postoje prijepori. -Smatram da ono što smo tu radili treba gledati s više pari očiju i kroz nekoliko naočala. Zato se rukovodim geslom: "Neka se izvrši pravda..." - napominje Glavaš te, radi boljeg razumijevanja tadašnjih ukupnih prilika, navodi da se obnova katedrale (1995.-1998. op.pis.) odvijala u trenucima rata, velike neizvjesnosti, a uz to je financijski bila jako zahtjevna. Bez uključivanja države, pa i stranih stručnjaka taj teret Šibenik nije mogao podnijeti sam. Od prvoga dana oštećenja kupole obnova je imala vrlo pre-

ciznu kronologiju. Reagiralo se promptno, nakon očevida napravljena je prva nužna sanacija, podignute su vanjska i unutrašnja skela, izrađen je konzervatorski elaborat... U pomoć je pozvano i Vijeće Europe, a ministarstvo odlučuje da se utemelji Savjet za obnovu katedrale i to je mjesto djelomičnog prijepora. - ocjenjuje dr. sc. Ivo Glavaš. Vijeće Europe šalje trojicu renomiranih stručnjaka, prema Glavašu čak znanjem prekapacitiranih za oštećenje na kupoli šibenske prvostolnice. Izdvojio je Giorgia Crocea, talijanskog arhitekta istaknutog u

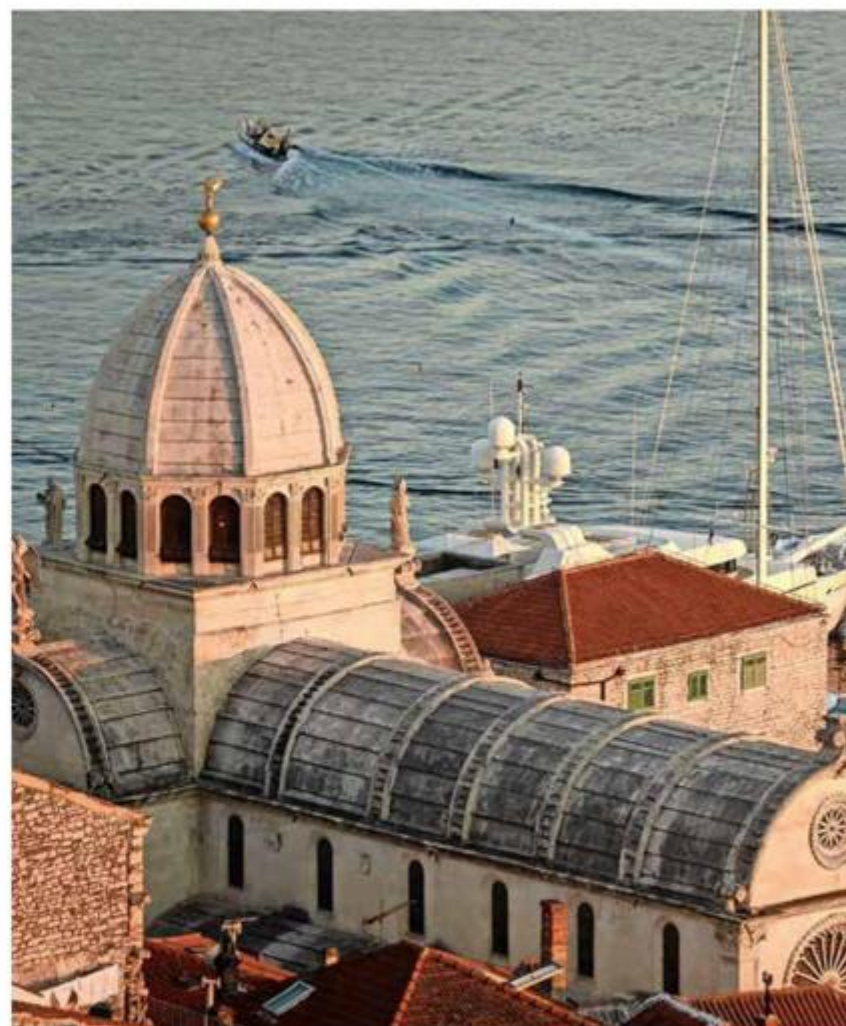
ŠIBENSKA KATEDRALA
JOŠKO ČELAR

obnovi potresom razorenog Asisija prije nekoliko godina. -Croce je ocijenio da oštećenja nisu teška i da se mogu popraviti bez (pre)visokih troškova, te je u ekspertizi preporučio da se preciznom pilom odstrane dijelovi kamenih ploča

Konzervator i znanstvenik Ivo Glavaš

NIKŠA STIPANIČEV/CROPIX

pogođeni granatom. Radilo se svega o nekoliko ploča i rebara. - iznosi Glavaš dodajući da je Croce odmah uočio ono što stručnjak vidi izdaleka, a to je da su ploče bile vezane cementnim mortom uslijed čega je postignuta monolitnost. A to onemogućuje ili u najmanju ruku čini osjetljivim svaki pokušaj demontaže, jer bi kamene ploče lako mogle popucati. Croce je to jako dobro znao i to s betonom je ključna okolnost! - naglašava predavač. Ivo Glavaš potom je podsjetio na manje poznat, no u ovom slučaju važan podatak da su vlasti Austro Ugarske 1859. godine naložile demontažu kompletne kupole i svodova katedrale. Jednostavno su višestoljetni kamen zamijenili novim, također jednog lava na sjevernom pročelju, ni sve glave na frizu nisu originalne... Tada nije postojala zaštita starina u današnjem smislu i granata u Domovinskom ratu nije oštetila Firentičeve, nego kamene ploče austrijske varijante obnove. Nakon postavljanja njihovi dodiri zaliveni su betonom, za razliku od originalnih ploča, koje su propuštale kišu zbog nedostataka Firentinčevog načina gradnje katedrale. Da se

to spriječi, već u 16. stoljeću bile su zapunjene olovom, što je bilo dobro rješenje, a k tome, kamen i mekani metal nemaju interakciju poput teško raskidive sveze s betonom. - objasnio je Glavaš. Druga Croceaova predložena metoda bila je djelomična demontaža i zamjena istovrsnim kamenom, no Savjet se kasnije, nakon dodatnih ispitivanja, odlučio za cjelovito rastavljanje kupole katedrale. - iznio je predavač. Članovi stručnog tijela bili su Miljenko Domijan, poznati povjesničar umjetnosti i konzervator, akademik Radovan Ivančević, Goran Nikšić, konzervator iz Splita, don Josip Jadronja, Zvonko Najev, voditelj graditeljskog ureda Biskupije i još neki stručnjaci. -Ni jednog trenutka nije se pomislilo da bi beton trebali skidali restauratori, polagano i precizno, nego je posao povjeren klesarima s Brača. U pokušaju demontaže, dogodilo se ono što je Croce predvidio: kamen je pucao, te je naposljetku od 104 ploče zamijenjeno 56, a od 96 rebara 52 su nova. Nadalje, meni do danas ostaje nejasnim zašto je trebalo izraditi model kupole u naravnoj veličini, kada je postojao precizni nacrt

Katedrala sv. Jakova
 NIKŠA STIPANIČEV/CROPIX

Obnova kupole
 JOŠKO ČELAR

i kompjutorski model? – pita se Glavaš i napominje da je nadohvat ruke, u Splitu, i danas pohranjena precizna dokumentacija te austrijske obnove katedrale iz sredine 19. stoljeća, s točnim nacrtima i drvenim modelom crkve. Austrija je tada postavila i u nacrtima dokumentirala metalne zatege, da se spriječi razilaženje zidova uslijed pomicanja terena, no unatoč toj činjenici, u godinama obnove nakon Domovinskog rata izbijale su polemike da je konstrukcija kupole nepoznata!? Kao da se za tu dokumentaciju ne zna?

Premda se Glavaš u predavanju tako ne izjašnjava izriječno, slušatelj će nakon njegova izlaganja neminovno zaključiti da lijeva baš i nije uvijek znala što radi desna u obnovi kupole crkve koja je na posebnom mjestu u memoriji ovdašnjeg puka i nadrasla je Šibenik.

Renomirani Croce kao da je uzalud dolazio, govorio i pisao ekspertize. Od “nevelikog troška i zahvata” obnova je krenula u drugom smjeru. Zašto?, kako? – ostaje i dalje višjeti u zraku.

Miriše na “poznatu hrvatsku priču” – a taj dojam podcrtava podatak da je kupola

završena 29. lipnja, a već sutradan neki od nabrojanih u Savjetu za obnovu katedrale dobili su za obnovu nagradu “Vicko Andrić” koju je tada dodjeljivao dnevnik “Slobodna Dalmacija”, a danas ministarstvo. Pri tome su, dodao je Glavaš, neki u isto vrijeme sjedili u odboru za dodjelu nagrade!

-Grande finale je poznat, veli dr. sc. Ivo Glavaš. Katedrala je došla na listu UNESCO-a, tu joj je zaslužen mjesto, najviše zahvaljujući Firentinčevoj pogrešci u odabiru načina gradnje, jer tako nije podignuta ni jedna crkva. Smatra da je katedrala u dobrim rukama jer je obnova prešla u ruke Hrvatskog restauratorskog zavoda koji je ozbiljna institucija - u mogućnosti je kolegijalno odlučivati i osigurati stručnjake svih profila, što je najvažnije za kvalitetnu obnovu graditeljske baštine.

Naposljetku, Ivo Glavaš smatra da je Vukovarski vodotoranj primjer najuspješnije obnove jednog memorijalnog spomenika u povijesti RH.

-Vodotoranj je mjesto i simbol naše najveće patnje, istovremeno i primjer najbolje obnove, a projekt nije dobio ni jednu nagradu “Vicko Andrić”. Zaslužio ih je najmanje tisuću!